

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus Humanis. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthumæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

Dvb. 3. Quomodo voluntas moueatur ab intellectu, & ab objecto.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

terioris; ita vt naturaliter non possimus quidquam intelligere, nisi id ipsum imaginemur; & Operatio sensuum exteriorum, vt perfecta sit, requirit attentionem sensus interioris: ita mirum non est, si operatio quarundam potentiarum pendeat à voluntate, quæ est appetitus inclinans in totum bonum hominis.

Aduerte tamen, aliter sensus externos; aliter intellectum & imaginatricem ad exercitium moueri. Intellectus enim & imaginatrix applicantur interius ex vi consensionis immediate cum voluntate; sensus autem externi non habent talem cum voluntate immediatum consensum. Quare solum mediante potentia motiua applicantur ad operandum. Quo fit, vt voluntas non possit sensuum operationes excitare vel impedire, intensiores aut remissiores facere, nisi mediante motu locali; quo vel ipsi sensus fiunt obiectis viciniore, vel spiritus ad sensuum organa plures excitantur. Proposito enim obiecto & ablato impedimento, sensus naturaliter suam perfectissimam operationem eliciunt, siue voluntas velit, siue non velit. Secus est de intellectu & imaginatrice.

Ex dictis patet, cur operatio vnus potentia circa suum obiectum, impediatur perfectam operationem alterius potentia circa suum: vt attempta speculatio intellectus, operationes sensuum, & operatio vnus sensus, attentionem alterius. Ratio enim est, quia tota anima essentia trahitur in illud obiectum, circa quod quispiam attentè operatur; & sic non potest perfecte alteri operationi applicari (nisi diuinitus supra modum naturalem iuuetur, sicut fiet in celo; vbi operatio vnus potentia non impedit perfectionem operationis alterius potentia:) necesse enim est vt in omnem operationem vitalem essentia influxum habeat.

Cur vnus potentia operatio impediatur operationem alterius non subordinatur.

D V B I V M I I I.

Quo modo voluntas moueatur ab intellectu, & ab obiecto.

Omissis sententijs. Dico Primò, Obiectum cognitum non est causa effectiua actus voluntatis; vt rectè docet Scotus in 2. d. 25. q. vnica. Et Durandus in 2. d. 24. q. 1.

Probatur Primò; Quia obiectum sapè non existit in rerum natura, dum appetitur; vt cum quis appetit sanitatem, doctrinam, salutem. Id autem quod non existit, non potest habere realem efficientiam. Quod si aliquando contingat tunc temporis existere, id nihil refert; quia etiam tunc non aliter agit, quam dum non existit.

Probatur Secundò; Si obiectum effectiue causaret ipsam volitionem; vel efficeret se solo, vel vnà cum voluntate. Si se solo; scilicet vt integra causa, sequeretur voluntatem se habere merè passiuè in omni volitione; & consequenter nullam volitionem esse liberam, meritoriam; vel demeritoriam; imò nullam esse voluntariam seu spontaneam; quæ omnia sunt contra fidem, & rationem naturalem. Si vnà cum voluntate efficeret, scilicet vt causa partialis, saltem debe-

ret existere, & esse realiter præfens; cum tamen sapè vel non sit, vel longissimè absit.

Dico Secundò; Cognitio obiecti non est causa efficiens volitionis, siue volitio sit necessaria, siue libera. Est contra quosdam, inter quos Marsilius in 2. quæst. 16. artic. 3. qui docent, motus primos voluntatis esse effectiue à sola cognitione, non tamen liberos. Sed

9
Neque etià cognitio obiecti.

Probatur; Si sola cognitio obiecti efficeret in voluntate volitionem, hæc volitio non esset actus vitalis; quia non procederet à principio intrinseco (sicut habitus non est quid vitale; quia fit immediatè à solo actu, non à potentia vitali:) vnde neque esset libera, quia non procederet à principio indeterminato: cognitio enim illam produceret vt agens naturale. Imò neque esset spontanea; quia non procederet effectiue à voluntate. Hæ rationes vim habent, etiam si ponamus intellectum non distingui à voluntate, nisi ratione: vt patet à simili de habitu orto ex actu cognitionis.

Nec obstat, Quod aliqui motus voluntatis sint necessarij, sic vt non possint à voluntate impediri: non enim id ex eo prouenit, quod à sola cognitione fiant; sed quia obiectum proponitur tamquam bonum necessarium carens omni malo; vt in beatis; vel quia ita proponitur sub ratione boni; vt eo momento non consideretur vlla ratio non appetendi; vt fit in moribus primis.

Sed difficultas est, Vtrum cognitio obiecti concurrat saltem vt causa partialis ad actum voluntatis; sicut species intelligibilis cum intellectu. Multi enim putant, sic concurrere, vt Caietanus 1. p. quæst. 80. artic. 2. & hic quæst. 22. art. 2. Idem tenent Gregorius in 2. d. 25. Heruæus & Adam teste Caietano; & Gabriel in 2. d. 25. quæst. vnica, art. 3. Sed contrarium verius videtur. Vnde

Dico Tertio, Cognitionem obiecti non concurrere effectiue cum voluntate, sed solam voluntatem esse causam effectiuam sui actus. Indicat D. Thomas 1. parte quæst. 82. art. 4. vbi clarè insinuat bonum apprehensum mouere voluntatem solum per modum finis, non autem per modum agentis. Idem docet de veritate quæst. 22. artic. 12. Scotus in 2. dist. 25. quæst. vnica, vbi benè id probat, & Capreolus; teste Caietano.

10
Cognitio obiecti non concurrat effectiue ad volitionem.

Probatur Primò; Quia voluntas est perfecte libera; vnde eodè obiecto proposito, habet in sua potestate velle & nolle. Ergo velle & nolle debet ab ipsa sola procedere. Fateor tamè hoc argumentum non esse validum; quia est alia cognitio, ex qua sequitur velle; alia, ex qua nolle, et si obiectum materiale sit idem. Vnde

Probatur Secundò; Voluntas est quoddam pondus animæ in bonum; ergo fertur in illud, sicut alia rerum pondera feruntur in suos terminos, seruata proportione. At modus tendendi alicuius ponderis in suum terminum; est vt se ipsum inclinet & impellat; nec opus habeat causa extrinsecus adiuuante.

Tertio, Numquam actus vnus potentia est principium effectiuum actus alterius potentia; quia omnes potentia sunt in seipsis perfecta & completa, vel certè possunt compleri perfectionibus intrinsecis, vt sint integra suarum functionum principia.

8
Obiectum cognitum non est causa effectiua actus voluntatis.

hum principia: ergo neque actus intellectus erit principium effectuum actus voluntatis. Hæc ratio potissimum vim habet in sententia eorum qui ponunt intellectum & voluntatem reipsa distingui.

11
Cognitio
non mouet,
nisi ratio-
ne obiecti.

Dico Quæto, Cognitio solum mouet voluntatem mediante obiecto, quatenus proponit illi, & veluti applicat obiectum, quod immediate voluntatem mouet. Mouet autem obiectum voluntatem non proprie instar efficientis, sed metaphoricè instar finis; quatenus voluntas se ipsam mouet in obiectum propter obiectum ipsum; sic vt ex ordine ad obiectum, actus suam habeat speciem.

Prior pars patet; Quia cognitio non est causa efficiens realiter volitionis, vt ostensum est; neque est obiectum eius: sed proponit obiectum, & sic mouet. Vnde sequitur, cognitionem mouere instar suadentis: suasio enim fit proponendo rei bonitatem & præstantiam. Cumque suasio sit causa efficiens moralis, sicut mandatum; cognitio quoque censetur causa efficiens moraliter; quauis non sit efficiens physicè.

Obiectum
mouet me-
taphoricè.

Alterà pars, quod obiectum solum metaphoricè moueat; Probatur: non enim mouet proprie efficiendo motum voluntatis, vt ostensum est. Dicitur tamen mouere voluntatem, eamque ad se trahere & allicere; quod non aliter intelligi potest, quàm quod voluntas, in seipsa excitet motum tendentem in obiectum; idque propter obiecti bonitatem. Ex vi illius motus mouet alias potentias.

Eadem est
motio qua
voluntas
se mouet,
& qua ob-
iectum mouet volun-
tatem.

Hinc sequitur Primò, Eandem esse motionem, qua voluntas seipsam mouet, & qua obiectum mouet voluntatem. Vt enim motio illa manat effectiue à voluntate, sic per eam voluntas mouet seipsam: vt autem dependet ab obiecto, sic per eam obiectum mouet voluntatem. Et quia dependet ab obiecto per se primò secundum speciem actus, ideo obiectum dicitur mouere voluntatem ad speciem actus.

Sequitur Secundò, Etsi actus voluntatis totus, & secundum speciem, & secundum exercitium in indiuiduo pendeat à voluntate tamquam à causa efficiente, & ab obiecto tamquam à causa finali: tamen proprie voluntas mouet se ad exercitium, non autem obiectum; & obiectum mouet illam ad speciem actus, non autem ipsa seipsam. Patet, quia propria ratio cur actus iste hic & nunc fiat, est, quia voluntas sic vult; non autem quia tale est obiectum. Propria autem ratio cur actus sit huius vel illius speciei, est, quia tale habet obiectum; non autem quia sic placet voluntati.

Sequitur Tertio, Intellectum non mouere voluntatem ad speciem actus, nisi proponendo obiectum, à quo actus speciem sumat.

12
Obiectiones
soluuntur.

Obijcitur Primò, Verbum diuinum est principium productiuum amoris, scilicet, Spiritus sancti, qui est amor: Ergo similiter verbum creatum, quod nihil est aliud, quàm cognitio obiecti, erit productiuum amoris. Consequenter probatur; quia solum differunt hæc verba, quod illud sit per se subsistens, hoc non. Atqui non esse per se subsistens, nõ tollit vim efficiendi; sed solum facit vt id quod erat principium quod sit principium quo. Ita Caietanus.

Respondeo, Verbum diuinum non producit

amorem præcisè quâ Verbum, seu intellectio, vt quidam putant (alioqui non esset vnum principium cum Patre; non enim eadem vi produceret Spiritum sanctum quâ Pater, cum Pater producat Spiritum sanctum voluntate, non intellectu) sed quatenus præditum voluntate fecunda. Filius enim Dei, dum generatione accipit à Patre intellectionem, etiam accipit essentiam, & consequenter voluntatem; vnde per illam vnâ cum Patre producit Spiritum sanctum.

Verbum
non produ-
cit amorem
intellectio-
ne.

Obijcitur Secundò, Idem non potest esse principium actiuum & passiuum respectu eiusdem; ergo cum voluntas in se recipiat suum actum, non potest ipsum sola efficere. Antecedens probatur; quia idem non potest simul esse actu & potentia, respectu eiusdem.

13

Respondeo Negando Antecedens; Hoc enim falsum esse patet in Angelis, qui seipsos effectiue loco mouent, & motum recipiunt. In intellectu, qui est principium effectiuum intellectio- nis vt intellectio est, & receptiuum eiusdem. Et in sensibus, Denique in ipsis elementis: a qua enim seipsam ad frigus reducit. Simili modo voluntas potest habere totam vim effectiuam sui actus, & eundem actum in se recipere. Ad confirmationem, Concedo quod assumitur; sed illud non est esse simul in actu & potentia, respectu eiusdem; sed esse in actu, respectu virtutis effectiue; & in potentia, respectu formæ efficiendæ. Vide Scotum in 2. distinct. 25. §. Ad Primam rationem. Et Marsilium in 2. quæst. 16. artic. 3. vbi id fuse ostendit ex Aristotele & Auerroè.

Idem se-
cundum
eamdem
formam
potest esse
principium
efficiens, &
recipiens
eiusdem.

Obijcitur Tertio, Quod intellectio sit intellectio, habet ab intellectu: quod verò sit huius vel illius speciei, non habet ab intellectu tamquam à proprio principio effectiuo; sed ab obiecto concurrente per speciem intelligibilem. Ergo similiter quod volitio sit huius vel illius speciei, non habet effectiue à voluntate; sed ab obiecto concurrente per cognitionem sui. Hoc argumentum Caietanus dicit se non potuisse vnquam soluere.

Scotus
Marsil.
14

Respondeo Primò, Non constat speciem intelligibilem aut obiectum concurrere effectiue ad intellectionem.

Secundò, Etiam si id concederemus, non tamen ideo necessariò concedendum, cognitionem obiecti concurrere effectiue ad volitionem; tum quia voluntas operatur per modum inclinationis; intellectus per modum assimilationis: tum quia species est intrinseca intellectui; cognitio autem non est voluntati intrinseca: tum denique, quia species actus potest esse effectiue ab aliqua causa efficiente integra, in qua tamen causa non reperitur propria ratio illius speciei, quasi formaliter, sed solum virtute vel eminenter; ita tamen vt illa causa determinetur ad hanc vel illam speciem producendam à subiecto vel obiecto extrinseco. Sicut si sol illuminet vitrum triangulum, rubrum; lumen productum erit talis figuræ & speciei, effectiue à sole; sed propter dispositionem subiecti. Eodem modo, ratio cur actus voluntatis sit huius speciei, peti potest ab obiecto, etiam si obiectum nihil efficiat: quia tota species actus continetur virtute in potentia voluntatis.

Etsi species
intelligibi-
li concurreret effe-
ctiue ad in-
tellectionem,
non tamen
cognitio
obiecti
concurreret effecti-
ue ad volitionem.

Obijcitur

15
Auerroës.

Obijcitur Quarto, Auerroës 12. Metaphys. comm. 76. affirmat appetibile dupliciter mouere appetitum: Primo, vt est apprehensum; & sic mouere effectiue: Secundo, vt est in rerum natura; & sic mouere per modum finis. Ita Caietanus.

Confirmatur; Quia Aristoteles multis locis docet appetibile, id est, bonum quod appetitur, esse mouens immotum; appetitum vero esse mouens motum.

Respondeo, Bonum vt apprehensum posse dici mouere effectiue voluntatem per illam cognitionem, non efficientia physica, sed morali; sicut consulens & mandans dicitur causa efficiens; & tunc illa cognitio est ratio agendi, per quam obiectum agit. Quod si aliud velit Auerroës, ipse praestet: neque enim tantus est, vt eius auctoritas nos moueat. Dicitur mouere per modum finis vt est extra animam; quia ipsum vt actu vel potestate est in rerum natura, est causa & ratio; cur appetitus seipsum & alias potentias moueat in illud: quod est esse finem. Cognitio autem est solum conditio sine qua non, in hoc modo appetendi; sicut applicatio causa est conditio necessaria ad cauendum; vnde etiam dici potest causa. Sicut enim qui applicat ignem, censetur causa eius, quod ignis facit: ita qui proponit obiectum, censetur causa eius, cuius obiectum est causa.

Quomodo appetitus sit mouens motum.

Ad Confirmationem. Appetibile mouet non effectiue, sed vt finis; nempe quia est ratio cur appetitus se moueat in illud: In hoc enim consistit causatio finis. Vt autem dicatur appetitus esse mouens motum, non est necesse vt priusquam appetitus se mouet, praecesserit in eo motio illata ab appetibili: non enim vt seipsum mouet, dicitur mouens motum, sed vt mouet alias potentias; vt enim alias potentias moueat, necesse est iam ipsum esse motum, non effectiue ab obiecto, sed a seipso effectiue, ab obiecto per modum finis;

DVBIVM IV.

Primum ad motum voluntatis necessario requiritur cognitio intellectus; an vero aliquando voluntas possit sine intellectu moueri?

16
Quidam affirmant dari amorem esotericum excludere cognitionem.

Quidam Doctores docent in viris perfectis, diuini amoris feruore succensis, apicem affectus posse vi amoris ferri in Deum, sine prauiua cognitione. Ita D. Bonauentura Tractatu de Mystica Theologia; quaest. vltima. Et Gerson Alphabeto seu Tractatu 86. Consideratione quarta. Et Hugo de Balma lib. de triplici via; quem sapere hoc opusculo citat Gerson.

Alij putant, Motum voluntatis non posse quidem inchoari sine cognitione; semel tamen inchoatum posse continuari; etiam si intellectus desinat considerare. Insinuat Gerson Alphabeto 69. sub finem. Vtramque sententiam fuse refutat Dionysius Carthus. lib. 3. de Contemplatione art. 15.

Refutat eos Dion. Carthus.

Dico Primo, Voluntas non potest vllum suum motum inchoare sine prauiua cognitione obiecti.

Colligitur ex D. Thoma hic, cum sit, voluntatem moueri ab intellectu ad speciem actus. Hinc enim sequitur; sicut nullus potest esse actus voluntatis, qui non sit certae speciei; ita etiam nullum actum voluntatis posse esse sine intellectu, a qua trahit speciem. Idem docet Durandus in 1. dist. 31. 2. parte distinctionis. q. 4. num. 14. vbi dicit, Deum non posse causare actum in voluntate; nisi praecedat actus intellectus. Quod sic intellige, non posse ita causare actum in voluntate, vt voluntas per illum vitaliter operetur & velit, sicut per proprium actum elicitem: alioqui dictum Durandi non est verum: potest enim Deus efficere quemuis actum in voluntate, ipsa voluntate non conuulsa, vt supra ostensum est; & ad hunc non requiritur cognitio; quia non procedet vitaliter a voluntate; sed tantum in ea modo mortuo recipitur. Denique est communis sententia Theologorum & Philosophorum, voluntatem non posse ferri in incognitum. Quam sententiam fuse docet D. Augustinus lib. 10. de Trinitate cap. 1. 2. & 3. Cap. 1. ait: Ac primum, quia rem prorsus ignotum amare nullus omnino potest, diligenter intuemum est, cuiusmodi sit amor studentium, id est, non iam scientium, sed adhuc scire cupientium. Deinde fuse ostendit eum qui cupit aliquid scire, iam illud scire aliquo modo & in genere; sed cupere scire perfecte. Eadem prosequitur cap. 2. & c. 3. docet quomodo mens seipsum amet incognitam sibi. Idem docet Aristoteles lib. 3. de Anima cap. 10. eum ait, Appetibile mouet manens immotum, eo quod intellectu vel imaginatione perceptum sit.

Motus voluntatis non potest inchoari sine prauiua cognitione obiecti.

Durandus.

August.

Aristot.

Probatum ratione; Primo, Sicut appetitus insitus, seu inclinatio naturalis cuiusque rei supponit formam naturalem, eamque suo modo sequitur; vt patet in elementis, & in omnibus facultatibus effectiuis; ita appetitus elicitem supponere & sequi debet formam apprehensam, ad est, obiectum cognitione apprehensum; ac proinde non potest esse sine cognitione obiecti. Sicut nulla inclinatio naturalis ad actionem, vel motum aliquem esse potest sine forma naturali in qua fundatur.

Secundo; Si non requireretur cognitio intellectus, non posset reddi ratio, cur non possimus amare Deum, & mereri dum dormimus, vel dum mens est sopita: neque cur voluntas ad hoc obiectum se moueat potius, quam ad illud.

Tertio, Amor patriae qui tamen est perfectissimus, sequitur cognitionem. Ergo etiam amor viae, quantumuis perfectus. Patet consequentia; quia ratio, cur illi excludunt cognitionem ab amore ecstático, est perfectio amoris; quasi talis amor non possit cognitioni inniti.

Dico Secundo, Vt motus voluntatis perfeueret, requiritur vt etiam perfeueret consideratio intellectus. Probatum, quia eiusdem rationis est actus in primo instanti, dum elicitor, & continuari reliquo tempore quo continuatur. Ergo si non potest incipere absque cognitione, neque poterit continuari. Secundo, Actus voluntatis ita dependet ab obiecto apprehenso in genere causa quasi formalis, sicut dependet in genere causa efficientis; vt docet hoc loco ex D. Thoma Caietanus. Atqui ne momento quidem temporis existere potest absque influxu voluntatis: ergo neque sine obiecti apprehensione.

17
Motus voluntatis nullo modo continuari potest absque actu consideratione intellectus.